

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura we Wrocławiu

LWR.410.004.03.2022

**Pani
Dorota Błażejowska
Dyrektor Specjalnego Ośrodka
Szkolno-Wychowawczego
w Nowym Siodle**

Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy
w Nowym Siodle
Nowe Siodło 73
58-350 Mieroszów

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

P/22/075 – „Edukacja głuchych i niedosłyszących dzieci i młodzieży”

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy w Nowym Siodle ¹ Nowe Siodło 73, 58-350 Mieroszów.
Kierownik jednostki kontrolowanej	Dorota Błażejowska, Dyrektor Specjalnego Ośrodka Szkolno-Wychowawczego w Nowym Siodle ² , od 1 września 2002 r.
Zakres przedmiotowy kontroli	1. Przygotowanie Szkoły do zapewnienia odpowiednich warunków nauki dla uczniów z wadą słuchu, w tym m.in. kompetencje pracowników Szkoły umożliwiające uczniom z wadą słuchu korzystanie z oferty Szkoły oraz zapewnienie przez Szkołę dostępu do informacji dla niesłyszących i niedosłyszących rodziców lub opiekunów uczniów. 2. Organizacja procesu edukacji uczniów z wadą słuchu, w tym w szczególności zapewnienie zindywidualizowanego procesu kształcenia, a także przygotowania do egzaminów.
Okres objęty kontrolą	2019-2022 do czasu zakończenia kontroli (lata szkolne: 2019/2020, 2020/2021, 2021/2022), z wykorzystaniem dowodów dotyczących zdarzeń, jakie nastąpiły w okresach wcześniejszych.
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Art. 2 ust. 2 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ³
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura we Wrocławiu
Kontroler	Anna Zielińska, inspektor kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LWR/55/2022 z 21 lutego 2022 r.

(akta kontroli tom I str. 1, 2, 7-10)

¹ Dalej: Ośrodek lub Szkoła.

² Dalej: Dyrektor Ośrodka.

³ Dz.U. z 2022 r. poz. 623, dalej: ustawa o NIK.

II. Ocena ogólna⁴ kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA

Głuchym i niedosłyszącym uczniom Ośrodka zapewniono dostęp do kształcenia odpowiedniego do ich potrzeb. Stworzono warunki pozwalające na naukę w Szkole wszystkim ubiegającym się o przyjęcie do niej uczniom z niepełnosprawnością słuchową. Kadra pedagogiczna w większości posiadała kwalifikacje wymagane do pracy z dziećmi głuchymi i słabosłyszącymi oraz umożliwiła im pełne korzystanie z oferty Ośrodka, jednak sześciu nauczycieli nie posiadało wymaganych kwalifikacji do prowadzenia zajęć rewalidacyjnych/lekcji z osobami z wadą słuchu. Proces kształcenia był dostosowany do potrzeb głuchych i słabosłyszących uczniów Szkoły wspierających się w komunikacji Systemem Językowo-Migowym. Określone w orzeczeniach o potrzebie kształcenia specjalnego potrzeby uczniów uwzględniano w indywidualnych programach edukacyjno-terapeutycznych. Przyjęte w nich założenia kształcenia specjalnego, w tym zajęcia rewalidacyjne, podlegały cyklicznej ocenie, nie zapewniono jednak uczniom z wadą słuchu możliwości pełnej realizacji przewidzianych dla nich zajęć rewalidacyjnych. Nauczanie w oddziałach realizowane było z zastosowaniem metod i narzędzi adekwatnych do rzeczywistych potrzeb i możliwości dzieci z wadą słuchu. Powyższe sprzyjało przygotowaniu uczniów niesłyszących i słabosłyszących do egzaminów kończących proces kształcenia w Ośrodku.

Nadto w działalności kontrolowanej jednostki stwierdzono nieprawidłowości polegające na: [1] braku zamieszczenia na stronie internetowej i w Biuletynie Informacji Publicznej (dalej: BIP) Szkoły informacji o zakresie jej działalności w postaci elektronicznego pliku zawierającego tekst odczytywalny maszynowo i nagrania treści w Polskim Języku Migowym; [2] nieodnotowywaniu w arkuszach organizacyjnych Ośrodka zmian liczebności oddziałów szkolnych; [3] przypisaniu do dwóch oddziałów zbyt dużej liczby uczniów; [4] nieujęciu w indywidualnych programach edukacyjno-terapeutycznych części wymaganych treści.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego oraz oceny cząstkowe⁵ kontrolowanej działalności

OBSZAR

1. Przygotowanie Szkoły do zapewnienia odpowiednich warunków nauki dla uczniów z wadą słuchu

Opis stanu faktycznego

1.1. Do wchodzących w skład Ośrodka⁶ Szkoły Podstawowej Specjalnej⁷ oraz Branżowej Szkoły I Stopnia Specjalnej⁸ w latach szkolnych 2019/2020, 2020/2021 oraz 2021/2022 przyjęto łącznie 11 uczniów z niepełnosprawnością narządu słuchu. Ośrodek dedykowany był nauce dzieci niesłyszących, słabosłyszących, słabowidzących, niewidomych, z niepełnosprawnością ruchową (w tym z afazją),

⁴ Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej.

⁵ Oceny cząstkowe to oceny działalności w poszczególnych obszarach badań kontrolnych. Ocena cząstkowa może być sformułowana jako ocena pozytywna, ocena negatywna albo ocena w formie opisowej.

⁶ Paragraf 1 ust. 3 Statutu Ośrodka – uchwała nr 95 Rady Pedagogicznej Szkoły Podstawowej z Oddziałami Gimnazjalnymi i Branżowej Szkoły Pierwszego Stopnia z Oddziałami Zasadniczej Szkoły Zawodowej w Specjalnym Ośrodku Szkolno-Wychowawczym w Nowym Siodle z dnia 14 listopada 2017 r. ws. opracowania Statutu Specjalnego Ośrodka Szkolno-Wychowawczego w Nowym Siodle (ze zm.) oraz uchwała nr 120 Rady Pedagogicznej Specjalnego Ośrodka Szkolno-Wychowawczego w Nowym Siodle z dnia 12 grudnia 2019 r. ws. wprowadzenia tekstu jednolitego Statutu Specjalnego Ośrodka Szkolno-Wychowawczego w Nowym Siodle (ze zm.).

⁷ Dalej: SP lub Szkoła Podstawowa.

⁸ Dalej: SB lub Szkoła Branżowa.

z upośledzeniem umysłowym w stopniu lekkim, z autyzmem (w tym zespołem Aspergera) oraz z niepełnosprawnościami sprzężonymi⁹.

W okresie objętym kontrolą do Ośrodka przyjęto wszystkich głuchych i niedosłyszących uczniów zgłaszających chęć podjęcia w nim nauki.

(akta kontroli tom I str. 4, 6; tom II str. 1-8)

1.2. W okresie objętym kontrolą skreślono z listy uczniów Szkoły lub przeniesiono z Ośrodka do innych placówek edukacyjnych łącznie siedmiu uczniów (w tym sześć osób uczęszczających do SP i jedną osobę będącą uczniem SB). Dostępna w Ośrodku dokumentacja nie wskazywała, by przyczyną rezygnacji z nauki w Ośrodku było niezapewnienie słabosłyszącym lub niesłyszącym uczniom warunków kształcenia adekwatnych do ich potrzeb i możliwości. Uczniowie i ich opiekunowie prawni nie zgłaszali zastrzeżeń w tym zakresie.

(akta kontroli tom I str. 4, 6, 348-350)

1.3. a) Spośród łącznie 46 osób prowadzących zajęcia z głuchymi lub niedosłyszącymi uczniami Ośrodka (w roku szkolnym 2019/2020 – 35 osób, w roku szkolnym 2020/2021 – 40 osób, w roku szkolnym 2021/2022 – 37 osób), 29 nauczycieli posiadało wymagane kwalifikacje do nauki/opieki nad dziećmi z niepełnosprawnością narządu słuchu¹⁰.

Łącznie 11 nauczycieli zatrudniano w okresie objętym kontrolą za zgodą odpowiednio Dolnośląskiego Kuratora Oświaty lub Starosty Wałbrzyskiego¹¹. W roku szkolnym 2019/2020 zatrudnione w ten sposób były łącznie trzy osoby mające zajęcia z niesłyszącymi lub niedosłyszącymi uczniami¹². W roku szkolnym 2020/2021 uzyskano zgodę na zatrudnienie łącznie siedmiu osób¹³, zaś w roku szkolnym 2021/2022 – ośmiu osób¹⁴.

Braki w kwalifikacjach osób zatrudnionych za zgodą Dolnośląskiego Kuratora Oświaty lub Starosty Wałbrzyskiego dotyczyły wykształcenia wyższego i z zakresu nauczanego przedmiotu, przygotowania pedagogicznego i surdopedagogicznego. Dwóch nauczycieli zatrudnionych za zgodą właściwego organu w okresie objętym kontrolą podjęło działania w celu uzupełnienia brakujących kwalifikacji. Jeden z nauczycieli wychowawców w Internacie uzupełnił wymagane kwalifikacje kończąc studia podyplomowe z zakresu surdopedagogiki – rewalidacji uczniów niesłyszących i niedosłyszących. Jeden nauczyciel zgodnie ze stanem na 13 kwietnia 2022 r. był w trakcie uzupełniania kwalifikacji w tym zakresie. Dwoje innych nauczycieli Ośrodka, wykonujących w okresie objętym kontrolą inne zadania, uzyskało dodatkowe kwalifikacje do nauczania przedmiotów zawodowych.

Pozostałych sześciu pracowników Ośrodka zatrudnionych do prowadzenia zajęć z głuchymi i niedosłyszącymi uczniami nie legitymowało się wykształceniem w zakresie surdopedagogiki. Powyższe było niezgodne z § 15 ust. 3 w zw. z § 23 oraz z § 15 ust. 2 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 1 sierpnia

⁹ Paragraf 9 Statutu Ośrodka.

¹⁰ W tym wszyscy wychowawcy oddziałów, w których uczyli się uczniowie z wadą słuchu, a także doradca zawodowy i pedagog.

¹¹ Odpowiednio na podstawie art. 10 ust. 9 ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. – Karta Nauczyciela (Dz. U. z 2021 r. poz. 1762) lub art. 15 ust. 6 ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe (Dz. U. z 2021 r. poz. 1082, ze zm.).

¹² Dwóch wychowawców w Internacie oraz nauczyciel praktycznej nauki zawodu w SB.

¹³ Trzech wychowawców w Internacie, trzech nauczycieli praktycznej nauki zawodu w SB oraz jednego nauczyciela przedmiotów zawodowych teoretycznych i bibliotekarza w SB.

¹⁴ Pięciu wychowawców w Internacie, nauczyciela praktycznej nauki zawodu w SB, nauczyciela przedmiotów zawodowych teoretycznych i bibliotekarza w SB oraz psychologa.

2017 r. w sprawie szczegółowych kwalifikacji wymaganych od nauczycieli¹⁵, co zostało opisane w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

W celu pozyskania nauczycieli z pełnymi kwalifikacjami Ośrodek podejmował stosowne działania zarówno we własnym zakresie (poprzez rozeznanie rynku), jak i za pośrednictwem Dolnośląskiego Kuratora Oświaty, Powiatowego Urzędu Pracy w Wałbrzychu oraz Starosty Wałbrzyskiego. Odnosząc się do przyczyn braków kadrowych w zakresie dotyczącym pracowników posiadających wymagane kwalifikacje Dyrektor Ośrodka wskazała na długotrwałe nieobecności¹⁶, wysokie dodatkowe wymagania związane z pedagogiką specjalną oraz brak zainteresowania młodych ludzi stałą pracą w Ośrodku.

(akta kontroli tom III str. 56-485)

b) W Ośrodku zatrudniano kadre o kwalifikacjach i wiedzy stosownej do potrzeb wskazanych w orzeczeniach o potrzebie kształcenia specjalnego uczęszczających do Ośrodka uczniów z wadą słuchu, a pracownicy swobodnie komunikowali się z głuchymi i niedosłyszającymi uczniami.

Zaświadczenia o ukończeniu kursu języka migowego posiadało ok. 50% kadry SP i SB oraz ok. 20% wychowawców w Internacie (spośród osób pracujących w Ośrodku w okresie objętym kontrolą z uczniami z wadą słuchu). Ośmiu pracowników Ośrodka¹⁷ zrealizowało przedmioty obejmujące naukę podstaw języka migowego w ramach studiów podyplomowych lub kursów kwalifikacyjnych z zakresu surdopedagogiki. W komunikacji z głuchymi i niedosłyszającymi uczniami nauczyciele Ośrodka posługiwali się Systemem Językowo-Migowym¹⁸.

W ocenie Dyrektor Ośrodka brak znajomości języka migowego przez część kadry nie wpłynął na jakość edukacji i wychowania uczniów z wadą słuchu, nie zidentyfikowano też potrzeby uzupełnienia kwalifikacji pracowników w tym zakresie. Chętni pracownicy mogli skorzystać z oferty szkolenia on-line z zakresu języka migowego lub z warsztatów nauki migania organizowanych przez działającą przy Ośrodku Fundację Pomocy Dzieciom Niesłyszącym „Usłyszeć Świat”. Zdaniem Dyrektor Ośrodka wychowawcy pracujący w grupach wychowawczych w pełni komunikowali się ze swoimi podopiecznymi. Przez ostatnie lata w Ośrodku uczyli się głównie uczniowie niedosłyszający, dla których porozumiewanie werbalne było podstawowym sposobem komunikacji, a miganie stosowane było w celu wzmocnienia zrozumienia tekstu, poleceń, wychwycenia struktur wyrazowych i końcówek (jako metoda wyłącznie wspomagająca).

Dyrektor Ośrodka wyjaśniła, iż komunikacja migowa w Ośrodku odbywała się w SJM, którym posługiwali się uczniowie i nauczyciele. System ten był także przedmiotem nauczania w ramach zajęć rewalidacyjnych. Jak podkreśliła Dyrektor Ośrodka, w placówce stosowano miganań odmianę języka ojczystego mówionego (znaki migowe przekazywane były w szyku gramatycznym języka polskiego, z dodaniem końcówek fleksyjnych za pomocą alfabetu palcowego), gdyż na co dzień stosowano w Ośrodku język migany wraz z równoczesnym językiem mówionym. Zgodnie z deklaracją Dyrektor Ośrodka, w okresie objętym kontrolą nie było uczniów, którzy porozumiewali się Polskim Językiem Migowym, a zaproponowany w Szkole system nie budził zastrzeżeń wśród opiekunów. W Ośrodku nie zarejestrowano skarg i wniosków z tego zakresu, Starosta

¹⁵ Dz.U. z 2020 r. poz. 1289. Dalej: rozporządzenie w sprawie szczegółowych kwalifikacji. Norma § 15 ust. 3 w zw. z § 23 dotyczy prowadzenia rewalidacji, zaś § 15 ust. 2 – prowadzenia lekcji z godzin do dyspozycji dyrektora.

¹⁶ Dwóch nauczycieli korzystających z urlopów macierzyńskich oraz jedna osoba korzystająca z urlopu dla poratowania zdrowia.

¹⁷ Około 20% pracowników SP, SB i Internatu.

¹⁸ Dalej: SJM.

Wałbrzyski oraz Dolnośląski Kurator Oświaty również nie otrzymali informacji o problemach w komunikacji migowej z pracownikami Ośrodka głuchych lub niedosłyszących uczniów Szkoły.

Nauczyciele pełniący w okresie objętym kontrolą funkcje opiekuna samorządu uczniowskiego oraz nauczyciele obsługujący bibliotekę co do zasady posiadali przygotowanie surdopedagogiczne¹⁹, opiekunowie samorządu uczniowskiego w roku szkolnym 2019/2020 i 2021/2022 oraz bibliotekarz w roku szkolnym 2019/2020 i 2020/2021 posiadali ukończony kurs języka migowego (SJM). Nie stwierdzono jednak ograniczeń w czynnym uczestnictwie głuchych i niedosłyszących uczniów w działaniach samorządu czy korzystaniu z biblioteki. Pracujący z głuchymi i niedosłyszącymi uczniami nauczyciele co do zasady nie posiadali dodatkowych kwalifikacji (ukończonych kursów) z zakresu alternatywnych i wspomagających form porozumienia się, terapii logopedycznej ucznia z wadą słuchu czy metod pracy z uczniem z zaburzeniami słuchu i jego rodziną. Podejmowane w okresie objętym kontrolą doskonalenie zawodowe obejmowało studia podyplomowe²⁰, kursy kwalifikacyjne²¹ i szkolenia²², głównie z zakresu związanego z epidemią i nauczaniem zdalnym, wykorzystywania w edukacji różnych technik edukacyjnych i rozwojowych oraz pracy z uczniami z autyzmem, w tym Zespołem Aspergera. Z zakresu edukacji uczniów głuchych i niedosłyszących kształcenie nauczycieli obejmowało m.in. szkolenie on-line „rola logopedy w programie implantów ślimakowych”.

Dyrektor Ośrodka wyjaśniła, że wystąpienie na terenie RP epidemii zaburzyło proces planowania i realizacji przyjętych planów w zakresie doskonalenia zawodowego. Wskazała także, iż jeden z nauczycieli, przewidziany w roku szkolnym 2019/2020 do uzupełnienia kwalifikacji z zakresu surdopedagogiki, zdecydował się ostatecznie na studia podyplomowe związane z edukacją i rehabilitacją uczniów ze spektrum autyzmu. Podnoszenie kwalifikacji z tego zakresu, z uwagi na rozszerzenie oferty edukacyjnej Ośrodka, stało się dominującą w placówce formą doskonalenia zawodowego. Jednocześnie Dyrektor Ośrodka zauważyła, że podejmowane przez nauczycieli szkolenia często mogły być wykorzystywane do pracy z osobami z różnymi niepełnosprawnościami.

W okresie objętym kontrolą w Ośrodku nie zatrudniano osób na stanowisku pomocy nauczyciela, mimo iż uczniami klas I-IV SP były osoby z niepełnosprawnościami sprzężonymi, z których jedna to niepełnosprawność narządu słuchu²³. Zgodnie zaś z § 7 ust. 4 pkt 4 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych, niedostosowanych społecznie i zagrożonych niedostosowaniem społecznym²⁴, w klasach I-IV szkół podstawowych specjalnych, dla uczniów z niepełnosprawnościami sprzężonymi zatrudnia się dodatkowo pomoc nauczyciela.

Jak wyjaśniła Dyrektor Ośrodka, w placówce zatrudniano pracowników na stanowisku pomocy wychowawcy²⁵, i osoby te wspomagały również nauczycieli w godzinach prowadzenia lekcji, jeśli zachodziła taka potrzeba. Do zadań tych osób obejmujących obowiązki pomocy nauczyciela należały: współpraca z nauczycielem

¹⁹ Wyjątkiem był nauczyciel bibliotekarz, zatrudniony za zgodą Dolnośląskiego Kuratora Oświaty.

²⁰ Dwie osoby w roku szkolnym 2019/2020, pięć osób w roku szkolnym 2020/2021 oraz siedem osób w roku szkolnym 2021/2022.

²¹ Jedna osoba w roku szkolnym 2020/2021.

²² 29 osób w roku szkolnym 2019/2020, 21 osób w roku szkolnym 2020/2021 oraz 23 osoby w roku szkolnym 2021/2022 (głównie w formie on-line).

²³ W każdym roku szkolnym okresu objętego kontrolą było to dwóch uczniów.

²⁴ Dz. U. z 2020 r. poz. 1309; dalej: rozporządzenie w sprawie warunków organizowania kształcenia.

²⁵ Według stanu na dzień 13 kwietnia 2022 r. – trzy osoby.

w zakresie opieki nad dziećmi, pomoc w organizowaniu i prowadzeniu pracy opiekuńczo-wychowawczej, dbałość o bezpieczeństwo i zdrowie dzieci, pomoc w czynnościach obsługowych oraz troska o ład i porządek w klasach. Osoby te nie były przydzielone do wykonywania obowiązków w konkretnych oddziałach klasowych, a zasady współpracy określano w konkretnych sytuacjach według potrzeb zgłaszanych przez nauczycieli prowadzących lekcje. Zapisy grafików pracy pomocy wychowawców na wrzesień 2019 r., 2020 r. i 2021 r. potwierdziły ich obecność w wybrane dni w godzinach prowadzenia zajęć lekcyjnych. Dyrektor Ośrodka podkreśliła także, że w oddziałach klas I-IV, w których uczyli się uczniowie z niepełnosprawnościami sprzężonymi, uczyły się maksymalnie cztery osoby. Dodała również, iż stanowisko pomocy wychowawcy zostanie formalnie zmienione na stanowisko pomocy nauczyciela, zgodnie z obowiązującymi przepisami.

(akta kontroli tom I str. 410; tom III str. 1-489; tom IV str. 318-320)

c) W okresie objętym kontrolą w Ośrodku nie zatrudniano osób z wadą słuchu, współpracowano jednak z podmiotami zewnętrznymi, podejmując działania na rzecz dzieci i młodzieży dotkniętej niepełnosprawnością narządu słuchu, w tym jej edukacji i wychowania. Przy Ośrodku działała powołana przez pracowników Szkoły Fundacja Pomocy Dzieciom Niesłyszącym „Usłyszeć Świat”. Współpraca obejmowała m.in. pozyskiwanie środków na nagrody dla uczniów, organizację szkolnych imprez i wycieczek oraz zakup pomocy dydaktycznych. Fundacja współfinansowała także jedną z organizowanych w Szkole innowacji pedagogicznych²⁶ oraz zorganizowała warsztaty dla nauczycieli i rodziców, dotyczące zasad stosowania języka migowego i podstawowego zakresu słownictwa. Współpraca z innymi podmiotami zewnętrznymi obejmowała natomiast: [1] poradnię laryngologiczną i lekarzy laryngologów w zakresie diagnostyki, realizacji skierowań i aktualizacji orzeczeń o potrzebie kształcenia specjalnego²⁷ (pomocą objęto trzy osoby), [2] Polski Związek Głuchych w zakresie obejmującym projekt aktywizacji edukacyjno-zawodowej osób głuchych²⁸, [3] Wyższą Szkołą Zarządzania i Przedsiębiorczości w Wałbrzychu w zakresie realizacji praktyk studenckich na kierunku surdopedagogika²⁹.

Przed wprowadzeniem na terenie RP stanu epidemii związanej z zakażeniami wirusem SARS-CoV-2 uczniowie Szkoły Branżowej odbywali praktyki u pracodawcy zewnętrznego – Centrum Obsługi Placówek Opiekuńczo-Wychowawczych w Nowym Siodle (Dom Dziecka „Catharina”). Jak wyjaśniła Dyrektor Ośrodka, z uwagi na rygor epidemiczny praktyki przeniesiono do Ośrodka, co w ocenie wychowanków jest dla nich lepszym rozwiązaniem.

(akta kontroli tom II str. 284-336; tom III str. 4)

d) Przyjęta w Ośrodku organizacja działania uwzględniała potrzebę swobodnej komunikacji uczniów z wadą słuchu w ramach realizacji zadań innych niż dydaktyczno-wychowawcze. W trakcie korzystania ze stołówki szkolnej nadzór nad uczniami sprawowali ich nauczyciele oraz wychowawcy z Internatu. Dyrektor Ośrodka oraz jej Zastępca byli również nauczycielami prowadzącymi lekcje z uczniami z niepełnosprawnością narządu słuchu. Osoby te miały wykształcenie surdopedagogiczne oraz ukończyły trzystopniowy kurs języka migowego dla nauczycieli. Pracownica obsługująca sekretariat (starszy specjalista ds. kadrowo-księgowych) ukończyła kurs kwalifikacyjny z surdopedagogiki i była również wychowawcą w Internacie.

²⁶ Metodyczna innowacja pedagogiczna „Przygody w wyobraźni”, realizowana od października 2020 r. do czerwca 2021 r.

²⁷ Pomoc rodzicom uczniów oraz ich rodzeństwa.

²⁸ Projekt „Agencja Zatrudnienia Polskiego Związku Głuchych”. Mimo propozycji, absolwenci Ośrodka w latach 2019-2020 ostatecznie nie wzięli udziału w projekcie.

²⁹ Praktyki w Ośrodku odbyła jedna osoba.

W ocenie Dyrektora Ośrodka, uczniowie mieli stałą i swobodną możliwość realizacji swoich potrzeb w zakresie m.in. obsługi administracyjnej i korzystania ze stołówki szkolnej.

(akta kontroli tom I str. 12, 13; tom II str. 285, 291; tom III str. 465-485)

1.4. Podjęte w Ośrodku działania zmierzały do zapewnienia głuchym i niedosłyszącym osobom – na zasadzie równości z innymi osobami – dostępu do informacji i udziału w procesie kształcenia. W praktyce do kontaktów z głuchymi i niedosłyszącymi rodzicami uczniów Szkoły oraz innymi osobami zobowiązani byli wszyscy pracownicy Ośrodka, a w szczególności wychowawcy klas, pedagog, rewalidatorzy, nauczyciele, Dyrektor Ośrodka i jej Zastępca oraz – w zależności od tematu – psycholog lub powołany do tego zespół nauczycieli³⁰. Pracownicy ci byli dostępni w godzinach pracy lub w terminach ustalonych indywidualnie. Dyrektor Ośrodka wyznaczała także pracowników do realizacji konkretnych zadań związanych z pomocą uczniom i ich rodzicom (np. wyjazd pedagoga do notariusza z uczniem z wadą słuchu).

Dyrektor Ośrodka wyjaśniła, iż w okresie objętym kontrolą w Ośrodku nie wystąpiły przypadki niesłyszących lub niedosłyszących rodziców uczniów, a także rodziców i opiekunów wymagających wsparcia w komunikacji. Do Ośrodka nie wpłynął także żaden wniosek o zapewnienie komunikacji z Ośrodkiem w wybranej, wskazanej we wniosku formie. W Ośrodku nie zarejestrowano skarg i wniosków z tego zakresu. Starosta Wałbrzyski oraz Dolnośląski Kurator Oświaty również nie otrzymali informacji o problemach w komunikacji z Ośrodkiem osób głuchych lub niedosłyszących.

Na stronie internetowej oraz w BIP Ośrodka³¹ udostępniono podstawowe dane umożliwiające kontakt listowny i osobisty oraz za pośrednictwem poczty elektronicznej, wiadomości SMS/MMS i faxu. Mimo braku bezpośredniego wskazania na stronie internetowej i w BIP Ośrodka, Szkoła posiadała profil na jednym z portali społecznościowych³², co umożliwiała kontakt z Ośrodkiem za pośrednictwem powiązanego komunikatora internetowego w formie wiadomości tekstowych, połączeń audio i video oraz poprzez przesyłanie zdjęć i filmów. W konsekwencji, Ośrodek umożliwił nawiązanie przez osoby z wadą słuchu komunikacji audiowizualnej.

Udostępniane na stronie internetowej Ośrodka treści napisane były co do zasady prostymi i krótkimi zdaniami. Dotyczyły organizacji pracy placówki oraz zachęcały do rekrutacji i wskazywały korzyści z uczęszczania do Ośrodka i korzystania z Internatu przez osoby z wadą słuchu. Na stronie internetowej Szkoły zapewniono możliwość zmiany rozmiaru tekstu oraz włączenia wersji strony ze zwiększonym kontrastem, poinformowano także o bieżącej możliwości skorzystania z pomocy osoby znającej język migowy.

Na stronie internetowej oraz BIP Szkoły umieszczono deklaracje dostępności, w których wskazano na możliwość zgłoszenia problemów w zakresie dotyczącym dostępności cyfrowej tych stron oraz złożenia żądań zapewnienia dostępności informacji we wskazanej we wniosku formie. Przedstawiono też procedurę i sposób załatwiania ww. zgłoszeń³³.

³⁰ W okresie objętym kontrolą w Szkole nie przyjęto formalnych procedur w ww. zakresie.

³¹ Według stanu na 4 kwietnia 2022 r. (data przeprowadzenia oględzin strony internetowej i BIP Ośrodka).

³² Na stronie internetowej Ośrodka zamieszczono link do profilu Ośrodka.

³³ Komunikatów tych nie udostępniono w postaci elektronicznego pliku zawierającego tekst odczytywalny maszynowo ani nagrania treści w Polskim Języku Migowym (dalej: PJM).

Strona internetowa Ośrodka nie spełniała jednak części ustawowych minimalnych wymagań służących zapewnieniu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami, co opisane zostało w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

W okresie objętym kontrolą w Ośrodku nie zainstalowano urządzeń i innych środków technicznych do obsługi osób słabosłyszących, takich jak pętle indukcyjne, systemy FM lub urządzenia oparte o inne technologie, których celem jest wspomaganie słyszenia. Jak wyjaśniła Dyrektor Ośrodka, w placówce w poprzednich latach były zamontowane pętle indukcyjne, jednak przy współczesnej technologii i możliwościach osób niesłyszących (indywidualne urządzenia takie jak aparaty cyfrowe i implanty ślimakowe dają możliwość wzmocnienia słuchu w każdej sytuacji) Ośrodek odszedł od stosowania tego typu rozwiązań.

(akta kontroli tom II str. 276-285, 291-292; tom III str. 1-14, 96-100)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. Pięciu pracowników zatrudnionych w Ośrodku do prowadzenia zajęć rewalidacyjnych oraz jeden nauczyciel prowadzący lekcje w ramach godzin do dyspozycji dyrektora z głuchymi i niedosłyszącymi uczniami Szkoły nie posiadali kwalifikacji w zakresie odpowiednim do ww. niepełnosprawności, tj. w zakresie surdopedagogiki. Powyższe było niezgodne z § 15 ust. 3 w zw. z § 23 ust. 1 oraz z § 15 ust. 2 rozporządzenia w sprawie szczegółowych kwalifikacji³⁴.

Dyrektor Ośrodka wyjaśniła, że nauczyciele, o których mowa wyżej, legitymowali się wykształceniem specjalistycznym w zakresie (odpowiednio) logopedii lub psychologii, a ocena ich kwalifikacji nastąpiła zgodnie z § 18 i 20 rozporządzenia w sprawie szczegółowych kwalifikacji, odnoszących się do tych specjalności. Prowadzone przez te osoby zajęcia rewalidacyjne wpisywały się w posiadane przez poszczególnych pracowników wykształcenie.

W ocenie NIK każda osoba, wyznaczona do prowadzenia zajęć rewalidacyjnych lub lekcji z osobami z niepełnosprawnościami, niezależnie od innych funkcji pełnionych w placówce, powinna spełniać wymagania kwalifikacyjne wynikające z przepisów prawa.

(akta kontroli tom III str. 324-329, 339-354, 363-370, 400, 401, 405, 465-485)

2. Na stronie internetowej i w BIP Ośrodka nie zamieszczono informacji o zakresie jego działalności (organizacji; zasadach rekrutacji; ofercie edukacyjnej, wychowawczej i terapeutycznej; możliwości kontaktu ze Szkołą i jej nauczycielami) w postaci elektronicznego pliku zawierającego tekst odczytywalny maszynowo ani nagrania treści w PJM (video). Było to niezgodne z art. 6 pkt 3 lit. c ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności

³⁴ Zgodnie z § 15 ust. 3 w zw. z § 23 ust. 1 kwalifikacje do prowadzenia zajęć rewalidacyjnych, uwzględniających indywidualne potrzeby rozwojowe i edukacyjne oraz możliwości psychofizyczne uczniów niepełnosprawnych, w przedszkolach, szkołach i placówkach, o których mowa w § 3 i § 4, posiada osoba, która ma kwalifikacje określone w § 15 ust. 3, tj.: 1) ukończyła studia lub zakład kształcenia nauczycieli, w zakresie odpowiednim do niepełnosprawności uczniów, na poziomie wymaganym do zajmowania stanowiska nauczyciela w danym typie szkoły lub rodzaju placówki, o których mowa w § 3-6, lub 2) posiada wykształcenie na poziomie wymaganym do zajmowania stanowiska nauczyciela w danym typie szkoły lub rodzaju placówki oraz przygotowanie pedagogiczne, a ponadto ukończyła studia podyplomowe, zakład kształcenia nauczycieli lub kurs kwalifikacyjny, w zakresie odpowiednim do niepełnosprawności uczniów.

Zgodnie z § 15 ust. 2 kwalifikacje do zajmowania stanowiska nauczyciela w szkołach podstawowych specjalnych, szkołach ponadpodstawowych specjalnych oraz specjalnych ośrodkach szkolno-wychowawczych, dla dzieci i młodzieży z niepełnosprawnościami niewymienionymi w ust. 1, posiada osoba, która ma kwalifikacje wymagane do zajmowania stanowiska nauczyciela w przedszkolu, danym typie szkoły lub rodzaju placówki, określone w § 3-6, a ponadto ukończyła studia, zakład kształcenia nauczycieli, studia podyplomowe lub kurs kwalifikacyjny, w zakresie odpowiednim do niepełnosprawności uczniów.

osobom ze szczególnymi potrzebami³⁵, który wskazuje katalog minimalnych wymagań służących zapewnieniu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami.

Dyrektor Ośrodka wyjaśniła, że w razie potrzeby osoby zainteresowane odczytywaniem głosowym treści strony internetowej mogą skorzystać z jednej z ogólnodostępnych przeglądark internetowych, która posiada funkcję odczytywania na głos. Nie odniosła się natomiast do przyczyn braku zamieszczenia za stronie internetowej Ośrodka informacji w formie nagrania w PJM.

NIK podkreśla, iż zapewnienie na stronie internetowej podmiotu publicznego treści w postaci elektronicznego pliku zawierającego tekst odczytywalny maszynowo jest niezależne od innych dostępnych rozwiązań technicznych. Ponadto podmiot publiczny jakim jest szkoła specjalna, prowadząca edukację dzieci niesłyszących i słabosłyszących, ze szczególną rzetelnością powinien zadbać o zapewnienie dostępności dla głuchych przynajmniej najważniejszych informacji o jej działalności. Udostępniając taką informację trzeba mieć na względzie szczególne potrzeby osób głuchych i fakt, że dla części z nich, jedyną w pełni zrozumiałą i najwłaściwszą formą udzielania takich informacji jest komunikat w PJM.

(akta kontroli tom II str. 276-283)

OCENA CZĄSTKOWA

Ośrodek zapewnił powszechną dostępność oferty edukacyjnej oraz co do zasady był przygotowany do zapewnienia uczniom Szkoły odpowiednich warunków nauki. Przy czym na stronie internetowej Szkoły nie umieszczono informacji o jej ofercie w postaci elektronicznego pliku zawierającego tekst odczytywalny maszynowo ani nagrania treści w PJM, co mogło mieć wpływ na dostępność tych informacji dla zainteresowanych osób używających tego języka. Dodatkowo sześciu nauczycieli nie posiadało kwalifikacji w zakresie surdopedagogiki, tj. dziedziny odpowiedniej do edukacji niesłyszących i niedosłyszących osób. Komunikacja z osobami z wadą słuchu, jak i warunki edukacji dzieci z taką wadą, nie były przedmiotem skarg składanych na działalność Szkoły.

OBSZAR

Opis stanu faktycznego

2. Organizacja procesu edukacji uczniów z wadą słuchu

2.1. W okresie objętym kontrolą w Szkole Podstawowej naukę pobierało łącznie 55 uczniów. Według stanu na 30 września 2019 r. uczniami SP było 40 osób, w tym³⁶ dwie osoby niesłyszące, 15 osób słabosłyszących oraz pięciu uczniów z niepełnosprawnościami sprzężonymi, w tym niepełnosprawnością narządu słuchu³⁷. Na koniec września 2020 r. do szkoły tej uczęszczało łącznie 38 uczniów, z czego³⁸ dwie osoby niesłyszące, 12 osób słabosłyszących oraz pięciu uczniów z niepełnosprawnościami sprzężonymi, w tym niepełnosprawnością narządu słuchu. Zgodnie zaś ze stanem na 30 września 2021 r., do Szkoły Podstawowej uczęszczało łącznie 39 osób, w tym³⁹ czterech uczniów niesłyszących, osiem osób słabosłyszących oraz czterech uczniów z niepełnosprawnościami sprzężonymi, w tym niepełnosprawnością narządu słuchu.

W Szkole Branżowej uczyło się natomiast łącznie 25 uczniów. Zgodnie ze stanem na 30 września 2019 r. oraz 30 września 2020 r. uczniami SB było odpowiednio

³⁵ Dz.U. z 2020 r. poz. 1062, ze zm.

³⁶ Łącznie 22 uczniów z wadą słuchu, tj. 55% ogółu uczniów.

³⁷ Wszyscy uczniowie Szkoły Podstawowej z niepełnosprawnościami sprzężonymi, z których jedna to niepełnosprawność narządu słuchu, były osobami słabosłyszącymi.

³⁸ Łącznie 19 uczniów z wadą słuchu, tj. 50% ogółu uczniów.

³⁹ Łącznie 16 uczniów z wadą słuchu, tj. ok. 41% ogółu uczniów.

18 oraz 19 osób, w tym⁴⁰ trzech uczniów słabosłyszących oraz 10 uczniów z niepełnosprawnościami sprzężonymi, w tym niepełnosprawnością narządu słuchu (jeden uczeń niesłyszący i dziewięciu uczniów słabosłyszących). Zgodnie zaś ze stanem na 30 września 2021 r., do Szkoły Branżowej uczęszczało łącznie 20 osób, w tym⁴¹ trzech uczniów słabosłyszących oraz ośmiu uczniów z niepełnosprawnościami sprzężonymi, w tym niepełnosprawnością narządu słuchu (jedna osoba niesłysząca i siedem osób słabosłyszących).

Łączna liczba niedosłyszących lub głuchych uczniów Ośrodka wynosiła zatem 35 uczniów według stanu na 30 września 2019 r., 32 osoby według stanu na 30 września 2020 r. oraz 27 uczniów według stanu na 30 września 2021 r. W ocenie Dyrektora Ośrodka zmniejszającą się liczbą uczniów z niepełnosprawnością narządu słuchu, obserwowana także w dłuższej perspektywie czasu, związana była ze skutecznością badań przesiewowych umożliwiających wczesną diagnostykę i rewalidację, a także z oferowanym wsparciem specjalistów oraz rozwojem technologii w zakresie możliwości, jakie dają aparaty i implanty słuchu. W konsekwencji, zdaniem Dyrektora Ośrodka, coraz więcej uczniów z wadą słuchu podejmowało naukę w szkołach ogólnodostępnych. Zachodzące w tym zakresie zmiany były jedną z przyczyn rozszerzenia działalności Ośrodka, w którym rozpoczęto edukację dzieci także z innymi niepełnosprawnościami.

Żaden z niesłyszących i słabosłyszących uczniów Ośrodka nie był w okresie objętym kontrolą objęty nauczaniem indywidualnym.

(akta kontroli tom I str. 4-5, 351-355, 390-394; tom II str. 337-342)

2.2. a) W roku szkolnym 2019/2020 uczniowie z wadą słuchu uczyli się początkowo w ośmiu, a od 12 listopada 2019 r. w siedmiu zorganizowanych w Szkole Podstawowej oddziałach (przez cały rok szkolny łącznie zorganizowanych było dziewięć oddziałów). W zakresie Szkoły Branżowej, na początku roku szkolnego słabosłyszący i niesłyszący uczniowie Ośrodka uczyli się w dwóch z trzech oddziałów, zaś od 12 listopada 2019 r. uczniowie z niepełnosprawnością narządu słuchu byli uczniami wszystkich trzech oddziałów zorganizowanych w Szkole Branżowej.

W roku szkolnym 2020/2021 uczniowie z wadą słuchu uczyli się w sześciu z dziewięciu oddziałów zorganizowanych w Szkole Podstawowej oraz w trzech, a od 30 września 2020 r. w czterech oddziałach Szkoły Branżowej⁴², zaś w roku szkolnym 2021/2022 uczniowie z niepełnosprawnością narządu słuchu uczyli się w pięciu z dziewięciu oddziałów zorganizowanych w Szkole Podstawowej oraz w czterech oddziałach Szkoły Branżowej⁴³.

Liczebność funkcjonujących w Ośrodku oddziałów w trakcie poszczególnych lat szkolnych ulegała zmianom wynikającym zarówno z przerwania nauki w Ośrodku przez poszczególnych uczniów, jak i z przenoszenia uczniów między oddziałami. Powyższe nie było w pełni odzwierciedlane w zapisach arkuszy organizacyjnych Ośrodka, co zostało opisane w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

Liczebność dwóch oddziałów, w których uczyli się słabosłyszący i niesłyszący uczniowie w roku szkolnym 2019/2020 przekraczała maksymalną liczbę uczniów określoną w przepisach prawa⁴⁴. Powyższe zostało opisane w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

⁴⁰ Łącznie 13 uczniów z wadą słuchu, tj. odpowiednio ok. 72% oraz ok. 68% ogółu uczniów.

⁴¹ Łącznie 11 uczniów z wadą słuchu, tj. 55% ogółu uczniów.

⁴² Wszystkie oddziały zorganizowane w SB.

⁴³ Wszystkie oddziały zorganizowane w SB.

⁴⁴ Paragraf 6 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z 28 lutego 2019 r. w sprawie szczegółowej organizacji publicznych szkół i publicznych przedszkoli (Dz.U. poz. 502, ze zm.); dalej: rozporządzenie w sprawie szczegółowej organizacji publicznych szkół i publicznych przedszkoli.

Organizując oddziały w poszczególnych latach szkolnych, Dyrektor Ośrodka podejmowała decyzje o przypisaniu do jednego oddziału osób z różnymi rodzajami niepełnosprawności. Uczniowie z wadą słuchu (w tym w sprzężeniu z innymi niepełnosprawnościami⁴⁵) łączeni byli z uczniami z potwierdzonym autyzmem, w tym zespołem Aspergera, a także z osobami z wadą wzroku, niepełnosprawnością ruchową oraz niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim⁴⁶ (w tym z osobami z niepełnosprawnościami sprzężonymi z ww. zakresem).

Dyrektor Ośrodka wyjaśniła, że podczas tworzenia oddziałów podejmowane były działania mające na celu zapewnienie, by utworzony oddział był przyjazny dla wszystkich dzieci, a oprócz analizy orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego brano również pod uwagę funkcjonowanie dziecka w Ośrodku oraz jego zdolności do nauki.

(akta kontroli tom I str. 174-303, 395, 397-406)

b) W okresie objętym kontrolą w Ośrodku nie organizowano zajęć świetlicowych, o których mowa w normach dotyczących organizacji publicznych szkół i przedszkoli⁴⁷.

(akta kontroli tom I str. 174-303, 387)

c) Zgodnie z organizacją zajęć rewalidacyjnych określonych w arkuszach organizacyjnych Ośrodka, w poszczególnych oddziałach klasowych organizowano różne zajęcia, dla uczniów z wadą słuchu obejmujące między innymi naukę języka migowego (SJM)⁴⁸; logopedię i komunikację społeczną; kształtowanie kompetencji emocjonalnych, społecznych, słownikowo-językowych i manualnych (w tym plastycznych); naukę języka angielskiego oraz wszechstronny rozwój; rozwój funkcji poznawczych czy kształtowanie motoryki; a w starszych klasach również rozwój umiejętności uczenia się oraz przygotowanie do funkcjonowania w życiu dorosłym i aktywności zawodowej.

Czas trwania zajęć rewalidacyjnych zorganizowanych w Ośrodku w roku szkolnym 2021/2022 był zróżnicowany i wynosił 15⁴⁹, 30⁵⁰, 45⁵¹ lub 60 minut. Zajęcia zorganizowane w czasie krótszym niż 60 minut stanowiły minimum połowę zajęć rewalidacyjnych w 13 z 18 (72%) planów lekcji w roku szkolnym 2021/2022. Zajęcia 15-minutowe organizowane były co do zasady na koniec dnia zajęć, zaś 45-minutowe – w trakcie dnia pomiędzy lekcjami. Zgodnie zaś z § 10 rozporządzenia w sprawie szczegółowej organizacji publicznych szkół i publicznych przedszkoli, godzina zajęć rewalidacyjnych trwa 60 minut, a prowadzenie zajęć rewalidacyjnych w czasie krótszym dopuszcza się jedynie w uzasadnionych przypadkach.

Dyrektor Ośrodka uzasadniła organizację zajęć rewalidacyjnych w powyższy sposób potrzebą dostosowania do planów lekcji poszczególnych uczniów i klas. Podkreśliła, że system 45-minutowy pozwalał na płynną realizację zarówno zajęć lekcyjnych, jak i rewalidacyjnych (część z pracowników prowadziła zajęcia lekcyjne z poszczególnych przedmiotów oraz zajęcia rewalidacyjne), a organizując rewalidację i lekcje konieczne było także uwzględnienie potrzeb, zarówno uczniów

⁴⁵ W tym z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim.

⁴⁶ Np. klasa II/III, a następnie klasa I/II oraz klasa IVA, VA i VIIIA SP w roku szkolnym 2019/2020, klasa I i IIA SB w roku szkolnym 2020/2021, klasa V-VI SP i klasa IIIA SB w roku szkolnym 2021/2022.

⁴⁷ Rozporządzenie w sprawie szczegółowej organizacji publicznych szkół i publicznych przedszkoli.

⁴⁸ W roku szkolnym 2019/2020 SJM uczyło się 31 z 35 uczniów Ośrodka z wadą słuchu, w roku szkolnym 2020/2021 – 29 z 32 uczniów, zaś w roku szkolnym 2021/2022 – 16 z 27 uczniów. Odstąpiono od nauki języka migowego uczniów, którzy opanowali tę umiejętność na poziomie wystarczającym do codziennego stosowania. Część z uczniów nie wspierała się z komunikacji językiem migowym (co wynikało z orzeczeń o potrzebie kształcenia specjalnego tych uczniów).

⁴⁹ Łącznie 25 przypadków.

⁵⁰ Łącznie 25 zajęć.

⁵¹ Łącznie 95 przypadków.

pozostających w Internacie, jak i tych dojeżdżających do Szkoły. Zdaniem Dyrektora Ośrodka prowadzenie wszystkich zajęć rewalidacyjnych w czasie 60 minut znacznie wydłużyłoby czas pobytu poza domem dojeżdżających uczniów oraz ograniczyłoby czas spędzany w grupach w Internacie. Przyjęty sposób organizacji rewalidacji w ocenie Dyrektora Ośrodka uwzględniał ochronę zdrowia i higienę pracy, zdolności psychofizyczne uczniów oraz możliwości organizacyjne Szkoły. W konsekwencji, większość zajęć rewalidacyjnych organizowanych była w czasie 45 minut. Zajęcia 60-minutowe organizowane były z reguły wtedy, gdy następujące po sobie zajęcia w danej klasie były zajęciami rewalidacyjnymi lub gdy dany nauczyciel prowadził kilka następujących po sobie zajęć rewalidacyjnych (z uwagi na brak związania godziną lekcyjną). W pozostałych przypadkach zajęcia rewalidacyjne trwały 15-30 minut, jako uzupełnienie do pełnej godziny zegarowej rewalidacji. Dyrektor Ośrodka wyjaśniła, iż organizacja zajęć rewalidacyjnych według powyższych zasad stosowana była przez cały okres objęty kontrolą.

Łączna długość zajęć rewalidacyjnych w poszczególnych oddziałach, określona w załącznikach do arkuszy organizacyjnych Ośrodka, odpowiadała regulacjom § 10 rozporządzenia w sprawie szczegółowej organizacji publicznych szkół i publicznych przedszkoli. Przy czym godziny rewalidacji określone w planach lekcji poszczególnych oddziałów w okresie tygodniowym nie stanowiły sumy – odpowiednio 12 godzin zegarowych w Szkole Podstawowej i 10 godzin zegarowych w Szkole Branżowej. Zgodnie z zapisami planów lekcji poszczególnych oddziałów w roku szkolnym 2021/2022, dziewięć zajęć rewalidacyjnych zaplanowanych w wymiarze 45 minut odbywało się także w większych blokach czasu (45 lub 60 minut) z częstotliwością raz na dwa tygodnie, raz na miesiąc lub co cztery tygodnie⁵².

Dyrektor Ośrodka wyjaśniła, że organizacja zajęć w powyższym zakresie wynikała z możliwości organizacyjnych Szkoły i miała na celu przygotowanie zajęć dla uczniów w jednorazowym wymiarze dłuższym niż 15 minut, a praktyka ta stosowana była przez cały okres objęty kontrolą.

(akta kontroli tom II str. 337-342; tom IV str. 69-132)

Ogłoszony na terenie RP stan epidemii w związku z zakażeniami wirusem SARS-CoV-2 nie miał wpływu na organizację oddziałów, w Ośrodku wprowadzano jednak czasowe zmiany sposobu prowadzenia lekcji i zajęć rewalidacyjnych, co każdorazowo dotyczyło całego Ośrodka. Organizacja zajęć w miejscu zamieszkania ucznia z wykorzystaniem metod i technik kształcenia na odległość obowiązywała od 17 marca 2020 r. do końca tego roku szkolnego, od 16 do 29 listopada 2020 r., od 12 do 18 kwietnia 2021 r. oraz od 21 do 30 stycznia 2022 r.

Zgodnie z wyjaśnieniami Dyrektora Ośrodka, podstawą do wprowadzenia zmian w organizacji pracy była diagnoza zakresu dostępu do sprzętu komputerowego oraz Internetu (placówka użyczyła laptopy dzieciom, które nie dysponowały sprzętem do nauki zdalnej, do czasu zapewnienia dostępu do Internetu przekazywano też materiały w formie tradycyjnej, a następnie komunikowano się telefonicznie). W ramach tzw. nauczania zdalnego korzystano z różnych form pracy – umieszczano materiały edukacyjne na stronie internetowej Ośrodka oraz przesyłano je za pośrednictwem poczty e-mail, korzystano także z komunikatorów i aplikacji umożliwiających organizację wirtualnych spotkań i przesyłanie plików, a także z możliwości kontaktu telefonicznego (na stronie internetowej Ośrodka udostępniono numery telefonów nauczycieli). Wychowawcy poszczególnych klas zbierali i przekazywali do Dyrektora Ośrodka informacje dotyczące warunków edukacji

⁵² Zajęcia rewalidacyjne z kształtowania kompetencji społecznych, logopedii i komunikacji społecznej oraz rozwijania kompetencji językowych – język angielski.

w domu poszczególnych uczniów, zgłaszali też ewentualne problemy techniczne czy organizacyjne oraz raportowali realizację prowadzonych zajęć. Przyjęto procedury dotyczące sposobu dokumentowania zajęć i czynności organów Ośrodka oraz nauczania zdalnego i hybrydowego. Jak wyjaśniła dodatkowo Dyrektor Ośrodka, nauczyciele uczestniczyli w samodoskonaleniu zawodowym podnoszącym kompetencje informatyczne, dzięki którym sprawniej korzystali z narzędzi stosowanych w nauczaniu zdalnym.

Część nowych rozwiązań organizacyjnych i technicznych przyjętych w Ośrodku w związku z wystąpieniem stanu epidemii wykorzystano w codziennej pracy Ośrodka (np. możliwość kontaktu z pracownikami Ośrodka za pośrednictwem kont uczniów w aplikacji wykorzystywanej do nauki zdalnej).

(akta kontroli tom I str. 304-347, 351-355, tom II str. 284-285, 287-296)

2.3. a) Potrzeby, możliwości i ograniczenia uczniów określone w orzeczeniach o potrzebie kształcenia specjalnego znalazły odzwierciedlenie w indywidualnych programach edukacyjno-terapeutycznych (dalej: IPET), z uwzględnieniem zmieniających się potrzeb rewalidacyjnych uczniów, wykazanych w wielospecjalistycznych ocenach poziomu funkcjonowania uczniów (dalej: WOPFU). Na podstawie analizy zapisów przedstawionej do kontroli dokumentacji 30 uczniów⁵³ stwierdzono m.in., że:

[1] Potrzeby uczniów określone w orzeczeniu o potrzebie kształcenia specjalnego co do zasady znalazły odzwierciedlenie w indywidualnych programach edukacyjno-terapeutycznych. W związku z wprowadzonym nauczaniem zdalnym, dokumentacja większości uczniów poszerzona została o dokumenty regulujące pracę z uczniem w warunkach zdalnej edukacji.

W IPET jednej z uczennic w zakresie informacji na rok szkolny 2019/2020 nie określono przyczyn przedłużenia etapu kształcenia, chociaż wskazano adekwatne do potrzeb uczennicy treści nauczania. Dyrektor Ośrodka wyjaśniła, iż odpowiednie dokumenty w tym zakresie zostały sporządzone, jednak z uwagi na brak takich wymagań wynikających z przepisów rozporządzenia w sprawie warunków organizowania kształcenia, dokumentacja ta nie została dołączona jako część IPET. Jednocześnie podkreśliła, iż nauczyciele znają dokumentację uczennicy w tym zakresie i mają do niej stały dostęp.

Kontrola wykazała również, że część dokumentów składających się na IPET i WOPFU nie została jednak jednoznacznie oznaczona co do przedmiotu, dat sporządzenia i okresu obowiązywania. Dyrektor Ośrodka dokonała sprostowania nieścisłości i braków w IPET w trakcie kontroli NIK.

Braki części wymaganych elementów w IPET opisane zostały w sekcji dotyczącej *Stwierdzonych nieprawidłowości*.

[2] Indywidualny proces kształcenia uczniów był rzetelnie i systematycznie monitorowany, co wynikało m.in. z zapisów WOPFU sporządzonych w kolejnych semestrach nauki w Ośrodku, pod postacią szczegółowej diagnozy psychologicznej, pedagogicznej i logopedycznej.

[3] W Ośrodku podejmowano działania w celu włączenia rodziny i opiekunów prawnych uczniów do prac nad IPET i WOPFU, w formie każdorazowego pisemnego informowania o planowanej dacie zebrania w tej sprawie.

⁵³ Dokumentacja w zakresie indywidualnych programów edukacyjno-terapeutycznych i wielospecjalistycznych ocen poziomu funkcjonowania uczniów (w tym kontaktów z rodzicami/opiekunami prawnymi), wybranych uczniów Ośrodka w okresie objętym kontrolą (wszyscy uczniowie, dla których wada słuchu była jedyną niepełnosprawnością, oraz wybrani uczniowie z niepełnosprawnościami sprzężonymi).

Obowiązek poinformowania rodziców ucznia lub pełnoletniego ucznia o terminie każdego spotkania Zespołu ds. Pomocy Psychologiczno-Pedagogicznej⁵⁴ (do którego zadań należało m.in. opracowywanie ww. dokumentów) i możliwości uczestnictwa w tym spotkaniu, uregulowany został w wewnętrznej procedurze⁵⁵. Zgodnie z wyjaśnieniami Koordynatora Zespołu PPP, wychowawcy poszczególnych oddziałów zobowiązani byli do przekazywania rodzicom uczniów informacji o zebraniach tego zespołu, co poświadczane było stosownym dokumentem archiwizowanym w teczce ucznia⁵⁶. Na prośby rodziców (prawnych opiekunów) w miarę możliwości starano się dopasowywać daty i godziny zebrań do ich potrzeb, a w razie potrzeby spotykano się także w mniejszym gronie.

(akta kontroli tom IV str. 1-68, 147-223, 320-325)

b) Badanie wybranej do kontroli dokumentacji 30 uczniów Ośrodka oraz programów rewalidacji i dzienników rewalidacyjnych uczniów Szkoły Branżowej w I semestrze roku szkolnego 2021/2022 wykazało, że proces kształcenia uczniów z wadą słuchu realizowany był w sposób dążący do uwzględniania potrzeb i możliwości tych uczniów. Stosowane formy pomocy, co do zasady uwzględniały zalecenia zawarte w orzeczeniu, odpowiednio je dostosowując wraz ze zmieniającymi się potrzebami uczniów⁵⁷.

Organizację zajęć rewalidacyjnych w sposób uniemożliwiający uczniom realizację przewidzianych dla nich w IPET zajęć rewalidacyjnych w pełnym wymiarze opisano w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości* niniejszego wystąpienia pokontrolnego.

Brak zapewnienia uczniom możliwości realizacji przedmiotu rewalidacji w sytuacji nieobecności nauczyciela na pięciu lekcjach w Szkole Branżowej w I semestrze roku szkolnego 2021/2022 opisano w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości* niniejszego wystąpienia pokontrolnego.

(akta kontroli tom IV str. 64-132, 224-315)

Na przykładzie obserwacji⁵⁸ przebiegu lekcji języka polskiego w klasie VIII z udziałem uczniów z wadą słuchu⁵⁹, ustalono poprawność przebiegu procesu edukacyjnego, realizację założonych celów, stosowanie dostosowań⁶⁰ zgodnych z zaleceniami zawartymi w orzeczeniu o potrzebie kształcenia specjalnego. Stwierdzono także dobry kontakt nauczyciela z uczniami, odpowiednią organizację przestrzeni w klasie oraz dbałość o zróżnicowanie stosowanych pomocy dydaktycznych.

Odnosnie do kontroli zrozumienia czytanego samodzielnie przez uczniów tekstu bezpośrednio po zapoznaniu się z jego treścią nauczycielka prowadząca lekcję wyjaśniła, że po samodzielnym przeczytaniu przez uczniów tekstu popularnonaukowego, odczytała go na głos oraz zweryfikowała rozumienie przez

⁵⁴ Dalej: Zespół PPP.

⁵⁵ *Regulamin udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej oraz wspierania uczniów i wychowanków w Specjalnym Ośrodku Szkolno-Wychowawczym w Nowym Siodle*, który przewidywał także informowanie o przyznanych uczniowi formach pomocy i ich wymiarze.

⁵⁶ Podpis rodzica pod pisemnym zawiadomieniem o zebraniu bądź notatka służbowa wychowawcy o pisemnym przekazaniu zaproszenia na zebranie.

⁵⁷ Odstąpiono np. od nauki języka migowego uczniów, którzy opanowali tę umiejętność na poziomie wystarczającym do codziennego stosowania. Mimo braku prowadzenia w Ośrodku niektórych zajęć rewalidacyjnych pod nazwą wskazaną w orzeczeniach (np. zajęć korekcyjno- kompensacyjnych), potrzeby uczniów w tym zakresie (i szczegółowo opisane w orzeczeniach) uwzględnione zostały w zajęciach rewalidacyjnych prowadzonych pod inną nazwą.

⁵⁸ Przeprowadzonej przez, powołaną przez NIK, biegłą w dziedzinie kształcenia uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, z wykorzystaniem techniki komunikowania się na odległość.

⁵⁹ Przeprowadzonej 13 kwietnia 2022 r. na drugiej godzinie lekcyjnej.

⁶⁰ Polegających na indywidualnej pracy nauczyciela wspomagającego z uczniami z wadą słuchu, w tym korekcji ich działań, ciągłego wyjaśniania i udzielania wskazówek, zapisywaniu pełnej treści rozwiązywanych zadań na tablicy.

uczniów zwrotów dosłownych i przenośnych. Następnie uczniowie przystąpili do wypełniania kart pracy, zawierających pytania do tekstu, co stanowiło formę weryfikacji zrozumienia treści stosowaną zarówno podczas lekcji, jak i na egzaminach zewnętrznych.

Szkoła nie korzystała z adaptacji podręczników szkolnych w języku migowym (PJM). Wicedyrektor Ośrodka wyjaśniła, że graficzne przedstawienie znaków języka migowego, stosowane w tego typu opracowaniach, nie stanowiło źródła poznania języka migowego dla uczniów Ośrodka.

(akta kontroli tom IV str. 64-68, 133-146, 316-317)

2.4. W roku szkolnym 2019/2020 i 2020/2021 do egzaminu ósmoklasisty przystąpili wszyscy uprawnieni do tego uczniowie z wadą słuchu (odpowiednio dwóch i trzech). W okresie objętym kontrolą nie dochodziło do zwolnień uczniów z przystąpienia do egzaminu ósmoklasisty.

Średni wynik uczniów z wadą słuchu z egzaminu ósmoklasisty przeprowadzonego w 2020 r. w każdej części był wyższy od średniego wyniku wszystkich uczniów Ośrodka (z języka polskiego średnio 21% przy 20,7% dla całej Szkoły, w części matematycznej 23,5% przy średniej Szkoły wynoszącej 19%, zaś z języka obcego nowożytnego⁶¹ 30% przy średniej dla całej Szkoły wynoszącej 26,7%). Średnie wyniki z egzaminu przeprowadzonego w 2021 r. kształtowały się zaś następująco: z języka polskiego uczniowie z wadą słuchu uzyskali średni wynik 23,7% przy średniej dla całej Szkoły wynoszącej 33,4% (średni wynik uczniów z wadą słuchu rok do roku wyższy o 2,7 pp, zaś średni wynik dla całej Szkoły wzrósł o 12,7 pp), średni wynik uczniów z wadą słuchu z matematyki wynoszący 17,3% przy średniej dla całej Szkoły 17,6% (średni wynik uczniów z wadą słuchu rok do roku niższy o 6,2 pp, zaś średni wynik dla całej Szkoły niższy o 1,4 pp), oraz z języka obcego nowożytnego dla uczniów z wadą słuchu średni wynik 35% przy średniej dla całej Szkoły 32,2% (średni wynik uczniów z wadą słuchu rok do roku wyższy o 5 pp, zaś średni wynik dla całej Szkoły wyższy o 5,5 pp).

Do egzaminu zawodowego, zarówno w części teoretycznej jak i praktycznej, w roku szkolnym 2019/2020 i 2020/2021 przystąpili wszyscy uprawnieni uczniowie Ośrodka z wadą słuchu (odpowiednio – trzy i jedna osoba). Średni wynik procentowy tych uczniów kształtował się na poziomie 88,7% w roku szkolnym 2019/2020 i 90% w roku szkolnym 2020/2021⁶² i był tożsamy z wynikami całego Ośrodka.

Zgodnie z wyjaśnieniami Dyrektor Ośrodka, uczniowie przystępujący do egzaminów potwierdzających kwalifikacje w zawodzie korzystali z obecności surdopedagoga, który podczas praktycznej części egzaminu odczytywał głośno uczniom instrukcję egzaminacyjną oraz treść poleceń. Uczniowie przystępujący do egzaminu porozumiewali się werbalnie, stąd też nie było potrzeby tłumaczenia instrukcji i poleceń na język migowy.

W latach poprzedzających okres objęty kontrolą, od roku szkolnego 2009/2010, łącznie dwóch uczniów zostało zwolnionych z przystąpienia do egzaminu gimnazjalnego z uwagi na niepełnosprawności sprzężone i stan zdrowia⁶³, zaś czterech uczniów Szkoły Branżowej zrezygnowało z przystąpienia do egzaminu kończącego etap nauki⁶⁴.

W ocenie Wicedyrektor Ośrodka, ww. sytuacja wynikała między innymi z niechęci uczniów do mierzenia się z dodatkowym wysiłkiem umysłowym i stresem oraz trudnościami w nauce wynikającymi z warunków rodzinnych (uczniami Ośrodka byli

⁶¹ Język angielski.

⁶² Wyniki z części teoretycznej i praktycznej na tym samym poziomie.

⁶³ Po jednym uczniu w roku szkolnym 2017/2018 i 2018/2019.

⁶⁴ Po jednym uczniu w latach szkolnych 2014/2015 – 2017/2018.

często wychowankowie domów dziecka, z rodzin niewydolnych wychowawczo i rozbitych) lub różnic kulturowych warunkujących niechęć do nauki. Wśród przyczyn obniżonych wyników egzaminów (oraz przedłużania etapów edukacyjnych czy braków klasyfikacji części uczniów) Wicedyrektor Ośrodka wymieniła utrudnienia w nauce związane z chorobami współistniejącymi (w tym niepełnosprawnościami sprzężonymi i przyjmowanymi przez uczniów lekami) oraz kształceniem w Ośrodku uczniów, którzy rozpoczęli edukację w innych placówkach i jako uczniowie klas starszych kontynuowali naukę w Ośrodku. Wskazała także, że z informacji uzyskanych od rodziców uczniów Ośrodka wynikało, że w większości przypadków wspomaganie dzieci i ich rewalidacja rozpoczęły się dopiero w momencie rozpoczęcia nauki w Ośrodku. Uczniowie ci w bieżącej pracy radzili sobie z realizacją podstawy programowej dzięki prowadzonej rewalidacji i wdrażanym dostosowaniom w procesie edukacyjnym, podczas egzaminów nie wykorzystywali zdobytych umiejętności, a w konsekwencji – uzyskane przez uczniów wyniki egzaminów nie odzwierciedlały ich faktycznych umiejętności. Zdaniem Wicedyrektor Ośrodka tłumaczenie poleceń na język migowy znacznie ułatwiłoby uczniom rozwiązywanie zadań testowych, gdyż samo wydłużenie czasu trwania egzaminu, do czego sprowadzone zostały ułatwienia dla niepełnosprawnych uczniów, było niewystarczające. Wicedyrektor Ośrodka podkreśliła także kładziony w Ośrodku nacisk na przygotowanie uczniów do samodzielnego funkcjonowania i pełnienia różnych ról społecznych po ukończeniu kształcenia.

(akta kontroli tom II str. 108-278, 377-342)

2.5. Wskazane wyżej średnie wyniki z egzaminu ósmoklasisty osiągnięte przez uczniów Ośrodka w okresie objętym kontrolą były niższe od średnich wyników uzyskanych z egzaminu organizowanego w roku szkolnym 2018/2019, gdy średni wynik kształtował się na poziomie 34% z języka polskiego, 50% z matematyki oraz 56% z języka obcego nowożytnego⁶⁵. Do egzaminu w 2019 r. przystąpiło trzech, w 2020 r. – dwóch, zaś w 2021 r. trzech uczniów.

Odnosząc się do powyższej tendencji, Dyrektor Ośrodka wskazała na trudność w analizie indywidualnych wyników uczniów w odniesieniu do średniego wyniku całej Szkoły oraz podkreśliła, że działanie takie nie odpowiada standardom pedagogiki specjalnej. Każdy z uczniów posiada swoje indywidualne predyspozycje i ograniczenia – w niektórych przypadkach sukcesem jest samo podejście do egzaminu i pokonanie osobistych trudności ucznia.

Wyniki z egzaminów gimnazjalnych uczniów Ośrodka w latach 2010-2019 kształtowały się na różnym poziomie⁶⁶. Z języka polskiego najniższy średni wynik uczniowie z wadą słuchu osiągnęli z egzaminu w 2019 r. – 22,8%, zaś najwyższy – w 2012 r. (70%); w zakresie historii i wiedzy społecznej średni wynik kształtował się od 23,5% w 2019 r. do 67,5% w 2012 r.; z matematyki: od 12% w 2019 r. do 67,8% w 2014 r.; z przedmiotów przyrodniczych: od 23% w 2017 r. do średnio 57,3% w 2012 r.; z języka obcego nowożytnego: na poziomie podstawowym od 35% w 2013 r. do 76,5% w 2014 r. i na poziomie rozszerzonym od 15,7% w 2013 r. do 46% w 2012 r.

W zakresie egzaminów zawodowych, które uczniowie Ośrodka zdawali od 2013 r.⁶⁷, średnie wyniki osiągnięte w okresie objętym kontrolą były wyższe od średnich wyników osiąganych przez uczniów we wcześniejszych latach, kiedy z części

⁶⁵ Wyniki tożsame dla uczniów z wadą słuchu i całego Ośrodka.

⁶⁶ Do egzaminu przeprowadzonego w 2018 r. wyniki tożsame dla uczniów z wadą słuchu i całego Ośrodka. Różnica w średnich wynikach procentowych z poszczególnych części egzaminu z 2019 r. dla uczniów z wadą słuchu nie wynosiła więcej niż 6 pp.

⁶⁷ Wyniki tożsame dla uczniów z wadą słuchu i całego Ośrodka. W latach 2014 i 2019 uczniowie Ośrodka nie przystępowali do egzaminów zawodowych.

pisemnej średni wynik procentowy kształtował się na poziomie od 43,8% w 2013 r. do 85% w 2016 r., zaś z części praktycznej: od 66,4% w 2015 r. do 86,5% w 2018 r.

W celu badania skuteczności procesu kształcenia powołane w Ośrodku zespoły przedmiotowe analizowały indywidualnie wyniki egzaminów zewnętrznych wszystkich uczniów Ośrodka, skupiając się na kwestiach stwarzających trudności (analiza jakościowa) i wymagających szczególnej uwagi w ramach przygotowywania uczniów do egzaminów w kolejnych latach. Dyrektor Ośrodka wskazała również na stosowaną w Ośrodku praktykę rozwiązywania arkuszy egzaminacyjnych wraz z uczniami, co pozwalało uzyskać informację o tym które zadania i z jakich powodów były dla uczniów trudne do rozwiązania. W zakresie analizy ilościowej dokonywano także porównań rezultatów z wynikami z poprzednich lat.

Zgodnie z wyjaśnieniami Dyrektor Ośrodka, w celu poprawy skuteczności procesu kształcenia skupiono się na organizacji interdyscyplinarnych warsztatów edukacyjnych o tematyce kulinarnej, historycznej, przyrodniczej, społecznej i kulturalnej. Przewidziane działania w ramach realizacji ww. warsztatów obejmowały wielozmysłowe poznanie zagadnień oraz działanie w terenie, szczególnie aktywizujące uczniów. Rozwijanie umiejętności sprawdzanych na egzaminach z zakresu języka polskiego, matematyki i języka angielskiego ujęte było także w organizowanych zajęciach rewalidacyjnych. Elementem podnoszącym poziom kształcenia były także wycieczki zawodowoznawcze i turystyczno-edukacyjne. Przyjęto również generalne zasady pracy z uczniami i uwzględniania ich szczególnych potrzeb edukacyjnych, obejmujące między innymi naukę korzystania z materiałów źródłowych i wyszukiwania informacji, rozwijanie logicznego myślenia, pomoc uczniom w planowaniu i organizacji nauki własnej, stosowanie zwiększonej ilości form sprawdzania wiedzy w celu częstego badania osiągnięć uczniów i analizowania pojawiających się błędów i ich przyczyn, zwiększanie efektywności wykorzystania czasu na lekcji (w tym skupienie się na pracy w grupie i przy tablicy), naukę technik rozwiązywania zadań, indywidualizację nauczania.

Wyniki analizy egzaminu ósmoklasisty (w tym z wyodrębnieniem uczniów z wadą słuchu) przedstawione zostały w Sprawozdaniach z nadzoru Dyrektora Ośrodka i działalności dydaktyczno-wychowawczej placówki w roku szkolnym 2019/2020 i 2020/2021. Ujęto w nich zalecenia dla zespołów przedmiotowych (nauczycieli lekcji) oraz rewalidatorów, mające na celu pokonanie trudności uczniów w nauce i osiągnięcie wyższych wyników z egzaminów zewnętrznych.

Działania skierowane na osiągnięcie wyższych wyników z egzaminów zawodowych, wraz ze sposobem realizacji, ujęte zostały także w Planach nadzoru pedagogicznego Dyrektora Ośrodka w roku szkolnym 2020/2021 oraz w roku szkolnym 2021/2022. Dokumenty te uwzględniały zidentyfikowane trudności, na jakie trafiali uczniowie zdający egzaminy zawodowe w poprzednim roku szkolnym.

Zgodnie z wyjaśnieniami Dyrektor Ośrodka, Szkoła nie dysponowała instrumentami prawnymi, umożliwiającymi zbieranie informacji o losach absolwentów z wadą słuchu, w tym ich drogi edukacyjnej lub zawodowej. Wszystkie działania w tym zakresie miały charakter dobrowolnego przekazywania informacji przez poszczególne osoby. Pracownicy Ośrodka zdobywali informacje o losach absolwentów z nieformalnych rozmów z byłymi uczniami lub ich rodzinami, zarówno w czasie odwiedzin w Ośrodku, jak i poprzez media społecznościowe. Dyrektor Ośrodka wskazała na znane jej losy wszystkich absolwentów Szkoły Branżowej z okresu objętego kontrolą (łącznie pięć osób), odnosząc się do ich ewentualnego zatrudnienia i ról pełnionych w domu. Spośród ośmiu absolwentów Szkoły Podstawowej pięciu zdecydowało się na kontynuację nauki w Ośrodku w Szkole Branżowej.

Sformalizowane badanie ankietowe losów absolwentów Ośrodka przeprowadzone zostało w 2010 r. w czasie I Wielkiego Zjazdu Absolwentów. Wyniki analizy informacji uzyskanych od 42 głuchych i niedosłyszących absolwentów Ośrodka z lat 1996-2009⁶⁸ przedstawiono w dokumencie pt. „Losy absolwentów w świetle badań ankietowych byłych wychowanków SOSW dla Dzieci Nieślyszących”. Opracowanie zawierało dane dotyczące m.in. dalszych losów edukacyjnych⁶⁹, ewentualnego zatrudnienia⁷⁰ i ról pełnionych w domu⁷¹, a także wnioski mogące usprawnić pracę Ośrodka. Ankietowani w większości (33 osoby) stwierdzili, że Ośrodek dobrze doradził im w wyborze dalszej ścieżki edukacyjnej, jednak trzech ankietowanych źle oceniło przygotowanie ich przez Ośrodek do wyboru dalszej drogi kształcenia⁷². Absolwenci docenili także poziom nauczania w ośrodku (37 osób potwierdziło wysoki poziom nauki). Spośród ankietowanych w 2010 r. 22 osoby posługiwały się językiem migowym i mową, 16 osób – językiem migowym i cztery osoby – wyłącznie mową (osoby z lekkim lub umiarkowanym niedosłuchem). Zdecydowana większość ankietowanych (40 osób) uważała, że kształcenie osób z wadą słuchu powinno odbywać się w specjalistycznych placówkach takich jak Ośrodek, dwie osoby wskazały na szkoły integracyjne.

Znane w Ośrodku informacje w zakresie najczęściej wykonywanego zawodu uwzględnione zostały w działaniach Ośrodka, w którym od 2011 r. utworzono Zasadniczą Szkołę Zawodową (następnie Szkołę Branżową I Stopnia) kształcąca w zawodzie kucharz.

Dyrektor Ośrodka przekazała, że w czerwcu 2020 r. planowano zorganizowanie II Wielkiego Zjazdu Absolwentów, jednak ze względów epidemicznych plany zostały czasowo wstrzymane.

(akta kontroli tom II str. 108-278, 377-342)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. Zmiany liczby uczniów w poszczególnych oddziałach Ośrodka w trakcie poszczególnych lat szkolnych (pięć razy w roku szkolnym 2019/2020 oraz po trzy razy w latach szkolnych 2020/2021 i 2021/2022⁷³) nie były odzwierciedlane w zapisach arkuszy organizacyjnych Ośrodka. Przedmiotowe zmiany oraz organizacja oddziałów w tym zakresie z dniem 1 września danego roku w sposób inny niż przewidziany w arkuszu nie znajdowała stosownego odzwierciedlenia w aktualizacjach m.in. tabel głównych, części pt. „orzeczenia w oddziałach” oraz załączników „1, 2 D” lub „4.2.” (liczba uczniów w poszczególnych oddziałach).

Dyrektor Ośrodka wyjaśniła, że aktualizacja zapisów arkuszy w ww. zakresie nie była praktykowana, gdyż wprowadzone zmiany nie wpływały na liczbę oddziałów i realizowanych godzin edukacyjnych. Powołała się również na przykładowy zapis założeń do sporządzania arkuszy organizacyjnych szkół i placówek oświatowych prowadzonych przez Powiat Wałbrzyski na rok szkolny 2021/2022⁷⁴, zgodnie z którym „w przypadku zmian organizacyjnych w ciągu roku szkolnego, w szczególności zmian godzin edukacyjnych, liczby zajęć

⁶⁸ Spośród ankietowanych 25 osób miało znaczne i głębokie uszkodzenie słuchu, siedem osób – umiarkowane, zaś 10 osób miało lekki niedosłuch.

⁶⁹ Według zebranych danych 39 z 42 ankietowanych kontynuowało naukę w różnego rodzaju szkołach.

⁷⁰ Zgodnie z udzielonymi informacjami, 15 z ankietowanych nie podjęło zatrudnienia, z czego dziewięć osób kontynuowało w tym czasie naukę. Dwie osoby wskazały, że jednocześnie uczyły się i pracowały.

⁷¹ Sześciu z ankietowanych było w związku małżeńskim, w tym czterech małżonków miało wadę słuchu. Siedmiu ankietowanych miało dzieci.

⁷² Czterech ankietowanych nie dokonało oceny w tym zakresie.

⁷³ Do dnia 17 marca 2022 r.

⁷⁴ Uchwałą nr 27/2021 Zarządu Powiatu Wałbrzyskiego z dnia 16 lutego 2021 r.

rewalidacyjnych, kształcenia specjalnego, dyrektor winien sporządzić stosowny aneks i przedłożyć do zatwierdzenia”.

NIK wskazuje, że przywołany przez Dyrektora Ośrodka przepis zawiera określenie „w szczególności”, wskazujące na niewyczerpujący katalog przesłanek w nim wymienionych. Względy rzetelności natomiast nakazują dokonywanie bieżącej aktualizacji arkuszy organizacyjnych, ponieważ arkusze te powinny odzwierciedlać rzeczywistą liczbę uczniów w poszczególnych oddziałach Ośrodka.

(akta kontroli tom I str. 174-303, 397-406)

2. Liczba uczniów w dwóch oddziałach, w których uczyli się słabosłyszący i niesłyszący uczniowie w roku szkolnym 2019/2020 przekraczała maksymalną liczbę uczniów określoną w § 6 rozporządzenia w sprawie szczegółowej organizacji publicznych szkół i publicznych przedszkoli. Do klasy II-III Szkoły Branżowej przypisanych było siedmioro uczniów, w tym dwie osoby słabosłyszące i pięć osób z niepełnosprawnościami sprzężonymi, z których jedna to niepełnosprawność narządu słuchu, a od 12 listopada 2019 r. – trzech uczniów słabosłyszących i czterech z niepełnosprawnościami sprzężonymi, z których jedna to niepełnosprawność narządu słuchu. Klasa I-II Szkoły Branżowej na początku roku szkolnego 2019/2020 do dnia 12 listopada 2019 r. również liczyła siedmiu uczniów (w tym jeden uczeń słabosłyszący i sześć osób z niepełnosprawnościami sprzężonymi, z których jedna to niepełnosprawność narządu słuchu). Zgodnie zaś z ww. normą, maksymalna liczba uczniów w oddziale szkoły specjalnej w oddziale dla uczniów z różnymi rodzajami niepełnosprawności, w tym dla uczniów z niepełnosprawnościami sprzężonymi⁷⁵ oraz uczniów niesłyszących i słabosłyszących wynosi nie więcej niż pięć.

Dyrektor Ośrodka wyjaśniła, że w wyniku błędu, za maksymalną liczbę uczniów w oddziale przyjęła ośmiu⁷⁶. Powyższe było przyczyną zmiany liczby uczniów w jednym z oddziałów w listopadzie 2019 r.

(akta kontroli tom I str. 275-303, 397-406)

3. W wybranych do badania szczegółowego dokumentach IPET⁷⁷ nie ujęto elementów określonych w § 6 rozporządzenia w sprawie warunków organizowania kształcenia, takich jak:

- a) wskazania dostosowań do wymagań edukacyjnych – dotyczy dokumentacji dwóch uczniów.

Dyrektor Ośrodka wyjaśniła, iż powyższe wynikało z uznania braku konieczności zaznaczania wszystkich pozycji na karcie dostosowań.

- b) metod i form pracy do realizacji na poszczególnych przedmiotach w roku szkolnym 2019/2020 – dotyczy dokumentacji 22 uczniów, w tym w przypadku trzech osób informacje te wskazano częściowo, poprzez wskazanie, że uczeń realizuje program całej klasy, a zadaniem nauczycieli jest dostosowanie programu do potrzeb ucznia.

Dyrektor Ośrodka wyjaśniła, iż w roku szkolnym 2019/2020 i w latach wcześniejszych stosowano ogólne wytyczne dotyczące dostosowania

⁷⁵ Z wyłączeniem uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym.

⁷⁶ Tj. maksymalną liczbę uczniów w oddziale szkoły specjalnej dla uczniów niesłyszących i słabosłyszących.

⁷⁷ Badaniem objęto dokumentację 30 uczniów.

wymagań, w tym metod i form pracy z uczniem. Szczegółowe informacje w tym zakresie wprowadzono do IPET w roku szkolnym 2020/2021⁷⁸.

- c) określenia: [1] adekwatnych działań wspierających rodziców ucznia (zaznaczono jedynie formy kontaktu, bez ich pogłębienia) – dotyczy dwóch uczniów, [2] odpowiedniego zakresu współdziałania z poradniami psychologiczno-pedagogicznymi, w tym specjalistycznymi – dotyczy dwóch uczniów, [3] odpowiedniego zakresu współdziałania z organizacjami pozarządowymi oraz innymi instytucjami działającymi na rzecz rodziny, dzieci i młodzieży – dotyczy trzech uczniów.

Dyrektor Ośrodka wyjaśniła, iż powyższe wynikało z niedopatrzenia – dokumenty przygotowywane były kilka lat temu, a prowadzone formularze nie były modyfikowane.

- d) określenia odpowiedniego zakresu współdziałania z placówkami doskonalenia nauczycieli – dotyczy dokumentacji 28 uczniów.

Dyrektor Ośrodka wyjaśniła, iż powyższe wynikało z niedopatrzenia. Wskazała także, że w Ośrodku założono wskazywanie ww. informacji w zależności od potrzeb – w Szkole uznano brak potrzeby, aby omawiane dane znalazły się w IPET.

- e) zakresu współpracy nauczycieli i specjalistów z rodzicami ucznia w realizacji zadań – dotyczy dokumentacji trzech uczniów, przy czym w przypadku dokumentacji dwóch osób wskazano na stały kontakt z rodzicami, bez uszczegółowienia zakresu współpracy.

Dyrektor Ośrodka wyjaśniła, że powyższe wynikało z niedopatrzenia – dokumenty przygotowywane były kilka lat temu, a prowadzone formularze nie były modyfikowane.

(akta kontroli tom IV str. 1-2, 64-68, 147-223)

4. W roku szkolnym 2021/2022 zorganizowano zajęcia rewalidacyjne w poszczególnych oddziałach równoległe z innymi lekcjami, zajęciami rewalidacyjnymi lub innymi zajęciami. W wyniku czego uczniowie poszczególnych oddziałów nie mogli korzystać w pełnym wymiarze z części zajęć rewalidacyjnych przewidzianych dla nich w indywidualnych IPET. Powyższe dotyczyło siedmiu uczniów z wadą słuchu, uczących się w łącznie czterech oddziałach (łącznie 14 przedmiotów rewalidacyjnych).

Dyrektor Ośrodka wyjaśniła, iż organizacja zajęć rewalidacyjnych w powyższy sposób wynikała z potrzeb i możliwości organizacyjnych Szkoły – uwzględniono ogólną liczbę zajęć rewalidacyjnych przeznaczonych dla klasy, a uczniowie uczestniczyli w zajęciach najczęściej rotacyjnie, w poszczególnych tygodniach, w jednych lub drugich zajęciach.

NIK wskazuje, że zadaniem Szkoły jest rzetelne zorganizowanie zajęć rewalidacyjnych w sposób umożliwiający uczniom pełne skorzystanie z zajęć przewidzianych dla nich w IPET.

(akta kontroli tom IV str. 64-67, 69-132)

5. W I semestrze roku szkolnego 2021/2022, wobec nieobecności nauczycieli prowadzących łącznie pięć zajęć rewalidacyjnych, nie zapewniono uczniom trzech klas Szkoły Branżowej, do których uczęszczało łącznie 15 uczniów (w tym siedmiu z wadą słuchu), możliwości realizacji przedmiotu rewalidacji.

⁷⁸ Dodatkowo, w zakresie braku/niepełnej dokumentacji w roku szkolnym 2021/2022 Dyrektor Ośrodka wyjaśniła, iż odpowiednie zastosowanie miała dokumentacja opracowana w poprzednim roku szkolnym, co nie zostało jednoznacznie udokumentowane. Zadeklarowała także uzupełnienie powstałych nieścisłości.

W konsekwencji, uczniowie nie mieli możliwości zrealizowania zajęć rewalidacyjnych w przedmiocie i wymiarze wynikającym z ich IPET.

Jak wyjaśniła Dyrektor Ośrodka, w przypadku czterech zajęć z logopedii i komunikacji społecznej (prowadzonych w dwóch klasach), podczas nieobecności nauczyciela nie zorganizowano zastępstw (dwie rewalidacje odbywały się w czasie nauki zdalnej). W jednym przypadku zastępstwo na zajęciach z logopedii i komunikacji społecznej objęła nauczycielka języka angielskiego, prowadząca na co dzień rewalidacje z posługiwania się tym językiem obcym. Dyrektor Ośrodka nie wskazała przyczyn braku zapewnienia uczniom możliwości realizacji rewalidacji zgodnie z planem.

(akta kontroli tom IV str. 64-67, 69-98, 224-315, 322-325)

OCENA CZĄSTKOWA

Realizacja procesu edukacji uczniów z wadą słuchu była dostosowana do potrzeb dzieci głuchych i niedosłyszących. W szczególności zapewniono im zindywidualizowany proces kształcenia, a także przygotowanie do egzaminów. Stwierdzono jednak nieprawidłową organizację oddziałów w zakresie ich liczebności oraz brak pełnego umożliwienia realizacji przewidzianych dla poszczególnych uczniów zajęć rewalidacyjnych. Pozostałe nieprawidłowości stwierdzone w obszarze drugim miały charakter formalny i nie miały zasadniczego wpływu na ocenę kontrolowanej jednostki.

IV. Uwagi i wnioski

W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy o NIK, przedstawia następujące uwagi i wnioski:

Uwagi

Najwyższa Izba Kontroli nie formułuje uwag.

Wnioski

1. Podjęcie działań na rzecz zapewnienia do prowadzenia zajęć rewalidacyjnych z uczniami Ośrodka z niepełnosprawnością narządu słuchu pracowników posiadających wymagane kwalifikacje w zakresie surdopedagogiki.
2. Dostosowanie strony internetowej i BIP Ośrodka do wymagań związanych z zapewnianiem dostępności ich treści dla osób z wadami słuchu.
3. Aktualizowanie arkuszy organizacyjnych w przypadku zmian liczby uczniów w poszczególnych oddziałach Szkoły.
4. Zapewnienie liczby uczniów w poszczególnych oddziałach Ośrodka zgodnej z wymaganiami przewidzianymi dla uczniów z niepełnosprawnościami sprzężonymi.
5. Dostosowanie zapisów IPET do wymagań rozporządzenia w sprawie warunków organizowania kształcenia.
6. Podjęcie działań organizacyjnych w celu zapewnienia uczniom możliwości pełnej realizacji zajęć rewalidacyjnych określonych w IPET.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK we Wrocławiu. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykorzystania uwag
i wykonania wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK należy poinformować Najwyższą Izbę Kontroli, w terminie 21 od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Wrocław, maja 2022 r.

Kontroler
Anna Zielińska
inspektor kontroli państwowej

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura we Wrocławiu
p.o. Dyrektor
Marcin Kaliński

.....
podpis

.....
podpis